

a

ROND DE SCHUTSBOOM

PERIODIEKE UITGAVE
VAN DE HEEMKUNDEKRING
DE VYER HEERTGANGHEN
GOIRLE

E. Schenck

**Unieke gelegenheid
voor
BRUILOFTEN
PARTIJEN
en alle
FAMILIEFEESTEN**

**CAFÉ-RESTAURANT
„DE LINDE”**

C. v. d. Brand

Ook voor een etentje met familie
of vrienden in „DE LINDE”

Gaarne vooraf even bellen.

GEZELLIG UIT – GOED VOOR U

Dorpsstraat 52, 5051 CL Goirle
Telefoon 013 - 34 13 66

ROND DE SCHUTSBOOM

Periodiek van de:

STICHTING HEEMKUNDIGE KRING
„DE VYER HEERTGANGHEN”
GOIRLE

secretariaat: R. Bunchestraat 2, 5051 KX GOIRLE. 013-342973
redactie: Venneweg 11, 5051 BN GOIRLE. 013-342182

jaargang: 3

nummer: 2

december 1983

INHOUDSOPGAVE

* Kerstwens van de redactie	blz.	2
* Kerstmis - J.C.J. Hoogendoorn		3
* Zoals de ouden zongen - C. Santegoets - Het kerstlied door de eeuwen heen		6
* Tussen 'Ley en die Gemeynackeren' - J.C.J. Hoogendoorn		10
* Voor U gelezen		15
* Onze vroege vaders van weleer: - De Regte Hei een vuilnisbelt??? - Ad Houptepen		16
* Fotopuzzel		18
* Genealogie - J.B. Santegoets		19
* Stilstaan in de Kruidentuin - T. Sas		23
* Apotheek, docter, chirurgijn en vroedvrouw - C. Robben		25
* Gorp, rijk aan historie - Will Coppens		33
* Kringactualiteiten: - Opening Heemwerkkamp Deurne		38
- Excursie naar Mechelen		39

WIJ WENSEN AL ONZE LEZERESSEN EN LEZERS
EEN ZALIG KERSTFEEST EN
EEN GELUKKIG NIEUWJAAR

DE REDAKTIE

KERSTMIS

't Kerstfeest vindt zijn oorsprong in 't Germaanse Joelfeest en de mysteriegodsdienst die de Romeinen rond de zonnegod Mithras hadden opgebouwd.

Het Joelfeest, ook wel Midwinterfeest of Zonnewendefeest genoemd, was het feest ter ere van de nieuwe zon, waarin de zonnegod Frey en de oppergod Wodan gehuldigd werden. Het duurde 12 dagen of liever 12 nachten. In die gewijde nachten probeerde men door grote vuren de duisternis te verdrijven en er werd feest gevierd van 25 december tot 6 januari. Het Duitse woord voor kerstmis is nog Weihnachten.

Frey, waar onze vrijdag naar genoemd is, stelden de Germanen voor rijdend op een geweldig everzwijn, dat de naam droeg van 'Gullinbursti', wat zoveel als 'met de gouden borstels' betekent en waarmee de zonnestrallen waren bedoeld, die de natuur weer tot nieuw leven moesten brengen.

Wodan, onze naam woensdag herinnert hieraan, was de God van de wind en de storm. Als het stormde dachten de mensen, dat Wodan met veel lawaai op zijn witte paard door de lucht reed met een stoet overleden voorvaderen achter zich.

Op het joelfeest sloten de mensen bij dit gebeuren aan en maakten zelf een hels kabaal en offerden hem dieren en koecken opdat hun akkers door een gunstige wind gezegend zouden worden.

Dat lawaai diende om de boze geesten weg te jagen, terwijl anderzijds de goede geesten en goden welkom geheten werden met name de zonnegod. Tijdens het feest werd er goed gegeten en gedronken en gaf men elkaar geschenken, die vergezeld gingen met zegenwensen.

Verder versierden de Germanen hun woningen met groene takken, die een teken waren van gastvrijheid voor de arme geesten die in de kale bossen rondzwierven en tevens moesten die takken hen beschermen tegen de geesten van de duisternis. Bomen en struiken die in de winter groen bleven zag men als een teken van nieuw leven en van de komende vruchtbaarheid van het voorjaar.

Toen de kerk bij de verkondiging van de Blijde Boodschap op de vele gebruiken en gewoonten rondom het zonnefeest stuitte, heeft zij aanvankelijk hiertegen de strijd aangeboden, maar

toen bleek dat die onuitroeibaar waren, heeft zij al die gewoonten en gebruiken omgebogen naar een christelijke sfeer. Natuurlijk moesten vele heidense praktijken verdwijnen, omdat zij voortkwamen uit angst, uit een gevoel van bedreigheid en daarom een echt geluk in de weg stonden.

In de eerste drie eeuwen van haar bestaan kende de Kerk het Kerstfeest niet. Er was maar één feest dat telde en dat was Pasen.

De Romeinen vierden op 25 december de geboorte van hun zonnegod Mithras en vele christenen bleven daar in Rome aan meedoen. Het was het feest van de onoverwinnelijke zon en de datum was erg goed gekozen want juist dan beginnen de dagen te lengen.

In de bijbel was de mogelijkheid om Kerstmis te vieren tegen een achtergrond van licht, ruimschoots aanwezig, want noemde Christus zichzelf niet 'het licht der wereld'. Zo werd vanuit Rome 25 december de officiële datum waarop de geboorte van Christus werd her-

dacht en daarmee had het oude heidense feest een echte diepte gekregen en werd daardoor eigenlijk tegelijk afgeschaft.

Vele wonderlijke, niet begrijpbare gebruiken rondom het Kerstfeest zullen bij wat nadenken na het voorafgaande mogelijk wat duidelijker worden.

De tocht van Wodan op zijn witte paard is bij ons Sint Nicolaas geworden; het gedenken van onze overledenen op Allerzielen en Allerheiligen doet ons zeker herinneren aan die stoet van overleden voorvaderen uit het gevolg van Wodan en wat denk je van

de groene takken waar we nog jaarlijks ons huis mee opsieren van het kaarslicht, de kerstboom en van al dat lawaai dat wij jaarlijks nog met Nieuwjaar produceren.

Zo is kerstmis geworden een feest van blijheid om Christus geboorte, die voor de gelovige mens een opgaande zon is die nooit meer zal ondergaan.

Franciscus van Assisië, die grote natuurmens, was in staat om het verlangen naar licht en blijheid over Christus geboorte met elkaar te verbinden. In zijn zonneliid zegt hij immers dat de zon het heerlijkste van alle schepsels is en het meest gelijkt op onze Heiland, die door de schrift 'de zon van gerechtigheid' wordt genoemd.

Zalig Kerstfeest.

J.C.J. Hoogendoorn.

Zoals de ouden zongen.

HET KERSTLIED DOOR DE EEUWEN HEEN.

Het kerstgebeuren heeft door de eeuwen heen wel zo tot het mensenhart gesproken dat het zijn weerslag vond in een schier onuitputtelijk aantal liederen en verzen, waarin men zijn vreugde uitte over dit nieuw geboren kind.

Kerstmis was niet zo maar een feestdag, neen, het was een lange feestelijke tijd; de tijd van de vooravond van kerstmis tot en met driekoningen en het omvat dertien dagen en twaalf heilige nachten.

Wat voor de Oosterse christenheid van de aanvang af het paasfeest was, dat was voor het Westen het kerstfeest.

Het is dan ook niet verwondlijk dat in de loop der eeuwen schilders, dichters en componisten dit feest hebben aangegrepen en het beleefden alsof het hier gebeurd was.

Wij hebben dan ook een schat aan kerstliederen, al moeten we ons wel realiseren, dat wanneer alleen de sneeuw, de dennebomen en de hulst bezongen worden, dit niets te maken heeft met kerstmis en dat men dan ook niet kan spreken van een kerstlied.

Als U mij zou vragen hoe oud het kerstlied is, zou ik hierop het antwoord schuldig moeten blijven, hoewel ik er dan onmiddellijk aan moet toevoegen, dat tot het oudste bestanddeel van ons volkslied zeker de kerstliederen behoren.

We hebben de zo genaamde 'mengtaallieder'. Het was een mengeling van de volkstaal en het latijn. Het latijn was de officiële taal der kerken, waarnaast wat aarzelend, bij bepaalde kerkelijke feesten de volkstaal werd toegelaten.

Van deze mengtaallieder zijn er tot op de dag van vandaag nog enkele in gebruik zoals 'In dulci jubilo, singhet ende weset vro'. Dit lied is van ongeveer 1480 en is wel een van de mooiste kerstliederen die wij bezitten.

andere mengtaallieder, die min of meer bekend zijn, zijn

'Het was een maghet utvercoren' en 'In een huis daar woonde niemand in', waar de latijnse gedeelten als eind- of beginrefrein in het lied voorkomen.

In oude liedboekjes komt men ook vaak het woord 'leis' tegen of 'leisen'. Volgens de studie van Prof. Acquoy 'Kerstliederen en leisen' moet men hoogstwaarschijnlijk het woord 'leis' afleiden van de roep 'Kyrielei(son)', die in de oudste beurtzangliederen als enig refrein stond. Denk maar eens aan 'Nu sijn wellekome'.

In 1508 verschijnt een boekje getiteld 'Dit is een suverlijc boeckxen in welcke staen scone leysen ende veel scone gheestelike liedekens'.

Het begint met een aantal kerstliederen met en zonder refrein, waaronder 'Puer nobis nascitur. Aan het einde daarvan staat met grote letters AMEN én de mededeling 'hier eynden veel suverlike leysen van die gheboorte ons Heeren.'

Ook in het 'Prieel der gheestelike melodie' uit 1612 lezen we 'Latijnse leysenen van de gheboorte ons Heeren Jesu Christi'.

Uit een en ander kunnen we dus veilig opmaken dat men met leis zeker in de 16e eeuw in het algemeen kerstlied bedoelde.

In de tijd direct voorafgaande aan kerstmis, de adventstijd, behoren de liederen van de boodschap en de schaarse adventsliederen.

Ook uit de tijd van omstreeks 1600 hebben we nog enkele liederen over, die heden ten dage nog gezongen worden. Denk maar eens aan 'In 't stedeke van Nazareth' en het zo statige 'Het was een maget utvercoren'.

Een bijzonder mooie combinatie van majesteit en liefdelijkheid toont ons het minder bekende 'Ave Maria'.

Ave Maria gratia plena

*Den ingel die vont-ter die maghet alleene
In haere gebedekens die sij las.*

*Godt groet u Maria, eel coninghinne
Ghij sult den sone gods voortbringhen
Die Heer van al de werelt sal sijn.*

Ook door zijn vorm valt dit lied op. Liedereren met drie versen drie melodieregels zijn voor ons zeldzaam.

Daar het kerstfeest in december viel en midden in de koude winternacht, had dat ook zijn invloed op de liedteksten, zoals in 'Maria die zoude naar Bethlehem gaan'.

*Het hageld', het sneeuwde
en 't was er zo koud
de rijm lag op de daken.*

Elders staat 'Dat was die alreoudeste nacht, die God der wereld ie begaf'.

Ontelbaar zijn de liederen, waarin men hoort van het kind dat weent 'in deze barre kou'.

Omdat het kind weent moet het gewiegd worden en gesust. zo ontstonden de wiegeliedereren, zoals 'Na, na kindeke teer, sus, sus en krijt niet meer' en 'Susa, nina susanoe'.

In deze kerstmelodiën zaten dan de ritmische bewegingen van een wiegelied.

Uit een beschrijving van Walich

Syvaerts uit Amsterdam in 1604 weten

we hoe op het hoogaltaar een wiegje met een kindeke erin door de priester werd gewiegd, waarbij alle kinderen die elk een wiegje met pop hadden meegebracht, dit begonnen te wiegen en Eia zongen.

Dit oude gebruik van 'kindje wiegen' is gelukkig de laatste jaren weer in ere hersteld en in vele kerken gebeurt dit ook weer in de namiddag van tweede kerstdag.

Ik ga dit artikel afsluiten met het eerste en laatste couplet van een oud kerstlied waarvan het laatste couplet tevens mijn kerstwens is aan de lezers.

C. Santeagoets.

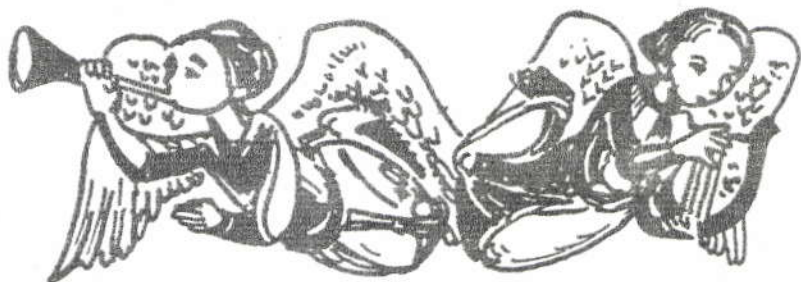
Bronvermelding.

Dr. Bruning, 'de toorts'.

Wilt horen, goede huisman schoon,
wat ik U zal verhalen:
hoe God de Heer zijn eigen Zoon
voor ons deed nederdalen.

Nu wens ik, huisman schoon en vrouw
nu wens ik altezamen,
Dat God U lonen mag getrouw:
geluk en voorspoed. Amen.

TUSSEN «LEY EN DIE GEMEYNACKEREN»

Een serie voordrachten over de geschiedenis van Goirle, geschreven in opdracht van de Haemkunde kring 'De Vyer Heertganghen', door J.C.J. Hoogendoorn.

De Romeinse tijd.

Romeins soldaat.

Er zijn twee bronnen waarnaar de geschiedenis teruggaat, of waarvan die kan worden afgeleid.

Het zijn de geschreven bronnen waarnaar de geschiedschrijvers naarstig speuren en het is de bodem waarin uit vroegere eeuwen sporen zijn achtergebleven.

Die bodem is het werkterrein van de heren archeologen, die daarin nauwgezet opgravingen verrichten waarvan Geoffrey Bibby in 'The testimony of the spade' zegt, dat 't de enige afbetaling is, die wij kunnen doen op de schuld die we allen hebben aan degenen, die door de millenia heen de wereld waarin wij leven hebben gemaakt.

In de voorafgaande besproken tijdsperioden zijn we wat de geschiedenis betreft alleen aangewezen op de bodem. wij pakken die tijd in z'n geheel samen met de term 'préhistorie'. Pas als er over een gebied geschreven bronnen zijn aan te boren, treedt zo'n gebied in de 'historie'.

Dit laatste is wat Noord-Brabant betreft het geval bij de komst van de Romeinen zo rond het begin van onze jaartelling. 't Is dan, dat de begaafde militair Gaius Julius Caesar 't gebied tussen de Pyreneeën, de Alpen, de Rijn en de Oceaan

Julius Caesar.

onder Romeins gezag brengt en het aanduidt als 'Gallia'. Uit de beschrijving van Caesars veldtocht blijkt dat Noord-Brabant een bosgebied was, bevolkt door zeer verspreid levende Germaanse en Keltische stammen, in nederzettingen van doorgaans één gezin. Er leven dan twee volkeren, de Eburonen en de Menapiërs en deze laatsten vormen waarschijnlijk de bewoners van Noord-Brabant. Zo er in Goirle mensen hebben geleefd, zijn dat waarschijnlijk Menapiërs geweest. Maar het waren geen blijvertjes, want toen de Romeinen zich in 49 voor Chr. uit Gallië terugtrokken en daar pas in 27 voor chr. terugkwamen, waren de Menapiërs verdwenen.

Plinius zegt dat hun plaats is ingenomen door de Toxandriërs, waarschijnlijk Germaanse stammen van over de Rijn, die bij afwezigheid van de Romeinen in de door Caesars acties ontvolkte gebied 'Brabant' waren binnengedrongen.

Nu lag Brabant niet aan, maar achter de Romeinse rijksgrens en dat betekende dat de Romeinen hier in Noord-Brabant op de hoge zandgronden waarop Goirle ligt, niets verloren hadden. De militairen beheersten het rivierengebied van midden Nederland wat tot gevolg had dat er een intensief contact tussen de bevolking hier en de Romeinse soldaat heeft ontbroken. Wel behoorde Noord-Brabant en dus ook ons Goirlese grondgebied tot 't immens grote Romeinse Imperium en dat stelde de bevolking in staat gedurende 250 jaar in rust en vrede te leven. Die periode tot 250 na Chr. noemen we 'Pax Romana'.

Natuurlijk nam gedurende de rustperiode niet alleen de bevolking in aantal toe, maar groeide ook de welvaart, wat bewezen kan worden uit tientallen nederzettingen waarvan de spo-

ren door de archeologen aan de oppervlakte zijn gebracht en door het vinden van Romeinse munten.

Vlakbij, in Alphen, werden in 1845 niet alleen vele Romeinse munten gevonden, maar ook scherven van Romeins aardewerk. Ja, zelfs werden door Joan Willems en Dr. W. Glasbergen sporen aan het licht gebracht van Romeinse spitsgrachten en paalgaten die op bewoning duiden.

Ook in Goirle zijn Romeinse munten gevonden in 1839 op Abcoven.

Ook werden in 1907 in een zandlicht aan de Tilburgseweg, schuin tegenover de kerk Maria Boodschap, daar waar nu de voormalige fabriek van A. de Vries nog staat, vijf stuks dolia gevonden. Dolia zijn grote Romeinse aarden vaten. Zij stonden ondersteboven gerangschikt op een laag zo genaamde Brabantse klei en werden door een onoordeelkundig opgraven helaas stuk gestoten.

Eén dolia bedekte vier schoteltjes; een tweede vijf kleine urnen met rechte hals en de overige bedekten slechts hoopjes as.

De voormalige directeur van het Oudheidkundig Museum te Leiden, Dr. Holwerda, verklaarde dat men hier te doen had met

een Germaanse begraafplaats uit de tijd van de Romeinse bezetting.

Waar een begraafplaats is, hebben ook mensen geleefd en dus is er op het grondgebied van Goirle in de Romeinse tijd bewoning geweest.

Naar hun geschiedenis moeten we helaas maar gissen, want geschreven documenten hierover hebben we niet. We kunnen gevoelig aannemen dat we hier geen militaire bezetting hebben gehad. De militaire macht in niet door militairen bezette gebieden schijnt zich alleen maar beperkt te hebben tot een contrôle op de wegen via 'stationes', die te vergelijken zijn met onze marèchausseekazernes.

Bij zo'n 'statio' behoorde een wachttoren, waarvan er mogelijk een in Alphen heeft gestaan.

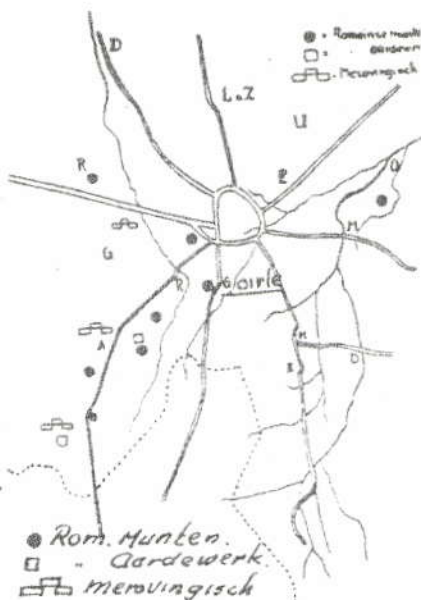
Bekijkt men een kaartje van onze omgeving waarop de préhistorische vondsten staan aangegeven, dan moet het welhaast duidelijk worden dat de nederzettingen verbonden zijn geweest door een voetpad of weg.

Het blijkt namelijk dat de bewoning in die vroegste tijden geconcentreerd is geweest in een lijn die van zuidwest naar noordoost loopt.

G. Beex zegt, dat 't meest logische verloop van een préhistorische weg zou zijn vanaf Baarle-Nassau, oostelijk langs Alphen naar een rivierovergang van de Donge ter hoogte van de 'Leeuwkneik' en verder in noordoostelijke richting.

Volgens oudheidkundige liep er een Romeinse weg, de 'Via Latina', van Antwerpen over Hoogstraten-Alphen-Goirle-Tilburg-Oisterwijk naar Heusden, alwaar die zich splitste in een verbinding naar Nijmegen en in een naar Utrecht.

Onze bloedeigen 'Oude Baan', officieel geheten 'Heerstraete' (legerweg dus) zou van die Via Latina een onderdeel zijn geweest.

In Goirle liep die 'Oude Baan' oorspronkelijk vanaf 'de Boskens' langs 'de Mortel', 'het Ven', 'het Hoogeind', 'Regte Heide', 'Aesvoort' (op Nieuwkerk) langs Alphen naar Hoogstraten.

Zouden er dus toch ooit Romeinse soldaten over ons grondgebied zijn gemarcheerd?
We zullen het wel nooit te weten komen.

Literatuur:

'Het Noord Brabant in Pré en Protehistorie',
onder redaktie van G.J. Verwers.

'De Lage Landen van Préhistorie tot 1500',
onder redaktie van Prof. Dr. R.C. van Caenegem en
Prof. Dr. H.P.H. Jansen.

'Twee duizend eeuwen Nederland',
A. Bruyn en E.H. Bunte.

'Handschrift Dr. M.A. Erens. 1e deel Alphen in de baronie
van Breda'.

'Spectrum Atlas van de Nederlandse landschappen',
o.b.v. Prof. Dr. M.F. Mörzes Bruyns en R.P. Benthem.

'Bijdrage tot de geschiedenis van Goirle'
H.W. Janson.

'Van heidorp tot industriestad'.

'Eerste christelijke begraafplaats van Goirle gevonden',
artikel van A. Hoogendoorn in Goirles Belang 28-12-1971.

'De Romeinen op weg naar de Lage Landen',
Rudolf Pörtner en Bob Tadema Sporry.

'Nederland in de Bronstijd',
Dr. J.J. Busler.

VOOR U GELEZEN

defensiekrant

UITGAVE	VEREENIGD KONINKRIJK	VEREENIGD KONINKRIJK	TELEFOON 070-721204	23 SEPTEMBER 1982 - NR. 24
DIRECTIE VOORLICHTING BWO	KALVERMARKT 21, DEN HAAG	VEREENIGD KONINKRIJK		

Jeugdige krijgshistorie voor Britse veldmaarschalk

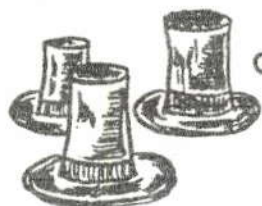
Een heel speciale verrassing had bevelhebber der landstrijdkrachten luitenant-generaal J. G. Roos vorige week voor veldmaarschalk sir Edwin Bramall. De Britse chef defensiestaf ontving een stukje persoonlijke geschiedschrijving: Lieutenant E. Bramall and the liberation of Goirle.

Zoals de titel al aangeeft, negenendertig jaar geleden bevrijdde de toenmalige luitenant Bramall het Brabantse Goirle. De sectie Militaire Geschiedenis van de landmachtstaf had er een knappe, met foto's voorziene studie van gemaakt. Eigenlijk zou de field marshall dit stuk krijgshistorie al vorig jaar hebben ontvangen, toen hij nog chef landmachtstaf was. Dat bezoek van generaal Roos aan zijn Britse collega ging toen niet door vanwege de Falklandcrisis

Nu, als chef defensiestaf, kwam sir Edwin Bramall vorige week met zijn collega's van het Militair Comité van de NAVO op bezoek in Nederland. En dat bood een gelegenheid de verrassing alsnog te overhandigen.

Voor de produktie van het - overigens niet gedrukte, maar keurig getypte - boek tekenden drs. P. H. Kamphuis van de sectie Militaire Geschiedenis met assistentie van de toen op de KMA werkzame drs. J. C. G. W. Coenen.

ONZE VROEDE VADEREN VAN WELEER —

DE REGTE HEIDE EEN VUILNISBELT ???

Hierover spraken onze vroede vaders in haar vergadering van 19 februari 1926.

De voorzitter, J.B. Rens, deelt mede, dat hij onlangs een verzoek heeft gehad van een zekere heer Bos uit Hilversum om de Regte Heide te mogen kopen of huren ten einde daarop het straatvuil van Amsterdam, Rotterdam en Den Haag te kunnen brengen. Nu wordt dit verbrand.

Het zou in de bedoeling liggen om elke dag 80 wagons naar de heide te voeren en het vuil erop te spreiden tot een hoogte van 80 cm. Na twee jaar vergaat dit vuil tot humus en wordt het land van lieverlede uitstekend geschikt om er boerderijen op te bouwen. Nu is de heide vrijwel niets waard.

In vijf jaar zal de heide op die manier tot een vruchtbaar akkerland worden gemaakt en aanzienlijk in waarde zijn gestegen.

Het lag in de bedoeling om de gehele heide te verkopen, 'want ze moeten per spoor het vuil aanvoeren. Wij reserveren alleen een weg van 12 m tussen onze heide en die van Tilburg.' Als voorlopige prijs wordt f 300,- per ha genoemd. Het gaat over een stuk heide van 200 ha.

'Zij willen er ook wel 'n stuk van de Tilburgse heide bijkopen. Voor onze gemeente zou het een flink voordeel kunnen opleveren. Te Deurne bij Antwerpen wordt ook eenzelfde bemestingssysteem toegepast. En het gaat uitstekend. Alles verteert in de loop van de tijd: schoenen, blik enz. Alleen glas moet verwijderd worden!,' aldus de voorzitter.

Op de vraag 'of het geen stank verwekt' is het antwoord: 'Ik geloof van niet.' 'Misschien dat het bij het uitstorten wel enige stank verwekt, maar zodra het humus is geworden is dat afgelopen. De 80 cm die erop gestort wordt slinkt langzamer tot 30 cm.'

De heer Schellekens geeft de voorkeur aan 'erfpacht'.

Voorzitter: Wij krijgen nu de gelegenheid om hei die niemand ontgint, omdat ze te ver weg ligt, tegen behoorlijke prijs te ontginnen.

Dhr. Schellekens: De tijd kan komen, dat we er spijt van zouden hebben als ze verkocht was.

Dhr. de Brouwer: Nu is ze niet geschikt, wel als ze goed gemest is. Dunkt jou ook niet, Schellekens?

Dhr. Schellekens: (ziet geen eigen voordeel) 't Is maar voor de toekomst.

Voorzitter: Wil ik dan schrijven, dat we alleen in erfpacht willen uitgeven?

Dhr. de Brouwer: Ik verkoop liever.

Dhr. Appels: Ik wil alleen mensen die lust hebben om te kopen, gelegenheid daartoe geven.

Voorzitter: Zeker, laat ze maar een bod doen. En wie het hoogste biedt, krijgt ze.

Wethouder, dhr. Vermeulen, stelt voor 'In overleg te treden met Tilburg om te weten wat ze daar doen, indien een aanvraag tot verkoop komt'.

De voorzitter heeft geen bezwaar om in overleg te treden met Tilburg en 'als Tilburg dan ook wil verkopen, kunnen we misschien een uniforme prijs vaststellen'.

Aldus werd besloten.

COMMENTAAR VAN DE REDAKTIE VAN 'GOIRLESE TOESTANDEN' OP HET VOORSTEL TOT VERKOOP VAN DE REGTE HEIDE.

'De Regte Hei is een onvruchtbare wildernis. Schoon, alleen voor natuurbewonderaars en dan nog in de tijd dat de hei bloeit. Nu is er een aanvraag gekomen om er stadsvuil op te brengen, ten einde een tweeledig doel te kunnen bereiken:

1. enkele grote steden van haar vuil en afval te ontdoen en
2. de vruchtbaar-making van een zandwoestijn.

Of dit laatste inderdaad werkelijkheid zal worden, dat is natuurlijk voor onze gemeente de voornaamste vraag.

Het schijnt van wel. Althans de heer Sissingh van de My Utrecht, een deskundige bij uitnemendheid, staat er borg voor. En dat zegt ons genoeg.

Stel je voor, dat daar over enkele jaren bloeiende weiden en korenvelden golven en tientallen onzer boeren er een welva- rend bestaan voeren!

Kom geen luchtkastelen bouwen. Het zou ons verstandig lijken, indien de raad de zaak eens duchtig onder het oog nam. De stemming in de raad wees daar wel op. Alleen pas op.. niet verkopen hoor. Erfpacht is de aangewezen weg.'

Aldus de redaktie.

Ad Houtepen.

Bronvermelding:

'Goirlese Toestanden', 25 maart 1926, nr. 13.

FOTOPUZZEL.

Wie kent deze man?

Welke functie had hij?

Waar in Goirle woonde hij?

Oplossingen in het volgende nummer van 'Rond de Schutsboom'.

GENEALOGIE

Dit verhaal begint diep in de Kempen. Daar tussen uitgestrekte bossen en heidevelden ligt aan de oevers van de Grootte Beerse het dorpje Hapert.

Het is ruim 200 jaar geleden en er woonden toen nog geen 400 inwoners. De bevolking bestond voornamelijk uit boeren, die op de schrale grond van die streek probeerden aan de kost te komen.

Het is op een winterse dag in de maand januari van het jaar 1776 als op de boerderij van het echtpaar Peter Jacobs en Catharina Jansen een kind wordt geboren van het mannelijke geslacht.

Dit kind werd gedoopt met de naam Johannes in de nood- of schuurkerk van Hoogeloon, toegewijd aan St. Pancratius. De doop werd verricht door een priester van de Abdiij van Tongerlo. De parochies van Hoogeloon en Hapert waren in die tijd samengevoegd en werden bediend door de monniken van de Abdiij.

De levenslijn van Johannes Jacobs, die daar begonnen is, heeft zich voortgezet naar Lage Mierde en via zijn kleindochter naar Goirle.

Deze stam, kleinkinderen en achterkleinkinderen van het echtpaar Santegoets-Jacobs, leven tegenwoordig in Goirle. Zelf ben ik er lid van.

Via een andere lijn, die liep via Lage Mierde en Tilburg, is mijn vrouw ook verwant met die stam Jacobs.

Johannes Jacobs was dus een verre voorvader van ons beide. Op de volgende bladzijden staat een overzicht van onze stambomen.

SANTEGOETS

Jan, Baptist, Adrianus
geb. Goirle, 22-10-1932
geh. Tilburg, 26-6-1964

zoon van: SANTEGOETS	en van: VAN GESTEL
Franciscus, Josephus, H.	Antonia, Johanna
geb. Goirle, 2-3-1890	geb. Riel, 19-8-1894
gehuwd te Riel, 11-11-1916	
<u>overl. Goirle, 10-3-1945</u>	overl. Goirle, 15-10-1979

zoon van: SANTEGOETS	en van: JACOBS
Peter, Cornelis	Joanna
geb. Goirle, 13-1-1840	geb. Lage Mierde, 8-5-1846
gehuwd te Goirle, 21-8-1879	
overl. Goirle, 31-8-1906	<u>overl. Goirle, 29-11-1915</u>

dochter van: JACOBS	en van: V.D. NIEUWENHUIZEN
Petrus	Anna, Catharina
geb. Lage Mierde, 1-10-1809	geb. Reusel, 14-7-1812
gehuwd te Lage Mierde, 4-5-1842	
<u>overl. Lage Mierde, 5-9-1890</u>	overl. Lage Mierde, 15-8-1860

zoon van: JACOBS	en van: LEMMENS
Johannes	Clasina
geb. Hapert, 28-1-1776	geb. Lage Mierde, 25-10-1778
gehuwd te Lage Mierde, 28-2-1802	
overl. Lage Mierde, 15-1-1857	overl. Lage Mierde, 11-2-1843

Bid voor de Ziel van Zaliger

JOANNA JACOBS

Lid der Liefde Orde van den H. Franciscus
weduwe van

Cornelis Santegoets

geboren te Lage-Mierde 2 Mei 1846 en overleden te Goirle 29 November 1915, tijdig voorzien van de H.H. Sacramenten der Sterfenden.

Gij, o Heer, hebt mijn lijden in vreugde veranderd, opdat mijne ziel U, Heer God, in eeuwigheid lofe. Ps. XXIV.

De dood is beter dan een bitter leven; en de eeuwige rust heeft dan eene voortdurende zielelijstheid. Eccl. XV.

Zalig zij, die naar de ijdelheden en valsche dwaangheden niet heeft omgezien, maar wiens hoop de Heer is. Ps. XXXIX.

Kinderen, wij verlaten deze wereld, waarin wij veel geleden hebben. Vergeet ons niet in uwe gebeden.

Blijft vereenigd onder elkander en dient God getrouw. H. Antonius.

Zoot Hart van Maria, wees mijn heil. 300 dagen afaat.

C. v. d. Pol, Köster, Goirle.

Bid voor de ziel van zaliger

Clasina Pijnenborg

weduwe van

Petrus Joh. Hendriks

geboren te Lage-Mierde, overleden te Tilburg 31 Juni 1923, tijdig voorzien v. d. laatste H.H. Sacramenten der Sterfenden, in den ouderdom van 73 jaren.

Ik werd ziek en er was niemand, die mij helpen kon. Ps. 106.

Nu Heer, doe met mij naar uwen wil en gebied, dat mijne ziel in vrede worde opgenomen; want het is mij dienstiger te sterven dan te leven. Tob. III, 6.

Mijn God, weeg mijn handelingen in 'n billijke weegschaal en ontferm U mijner volgens uwe groote barmhartigheid. Job XXXI, 6. Ps. I. 3.

Gods welbehagen is in hen, die in eenvoud leven. Spr. XI, 20.

Zalig zijn de dienaars, welke de Heer, afs Hij komt, wakende vindt. Luc. XII, 37.

Alles is ijdelheid, behalve God te binnemen en Hem alleen te dienen.

Th. à Kemp. I. 1.

Wie een dienaar is van Marin, wordt door God erkend als de zijne. H. Alph.

Dierbare kinderen, vrees God en onderhoudt zijne geboden, want dit is de geheele mensch.

Bemint elkander met broederlijke liefde en bidt voor mij. Esth. IV, 16.

Mijn Jezus, Barmhartigheid. (300 d. a.f.)

Deze bidprentjes zijn van twee kleindochters van Johannes JACOBS en Clasina LEMMENS.

Joanna JACOBS kwam in Goirle te wonen en Clasina PIJENBORG in Tilburg.

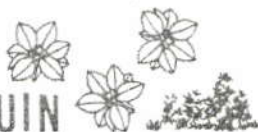
bronnen: Gem. Archief Tilburg.

Gem. Archief 's-Hertogenbosch.

J.B. Santegoets.

STILSTAAN

IN DE KRUIDENTUIN

In december is het stil in de kruidentuin. De planten houden hun winterslaap en verzamelen kracht om in de komende zomer hun schoonheid weer te tonen.

Terwijl ik bezig was in onze slapende kruidentuin gingen mijn gedachten uit naar de verhalen die kruiden vertellen over Kerstmis. Van deze kruiden zijn er veel: de Mariadistel en het Longkruid of het Lievevrouwebedstro, dat St. Jozef verzamelde voor het bed van Maria en haar kindje. Ook het Vlas en de Doornappel en natuurlijk de Kerstroos. Het is deze bloem, waarover een oud kerstlied zingt:

*Die bloem van wond'ren luister
waarvan Jesaja sprak,
bloeid' op toen door de duister
het licht der wereld brak.*

Over deze plant, de Kerstroos, zal ik wat vertellen.

Ze komt uit de Oost en Zuid Alpen en de plant, maar vooral de wortel is zeer giftig.

Bij de Grieken was het een beroemd geneesmiddel dat vooral tegen waanzin werd gebruikt. Ook als nieskruid werd het gebruikt.

Men stampt de wortel fijn en snoof de poeder op.

Gemakkelijk was deze plant niet te krijgen. Bij het uitgraven van de Duiveline moest je heel voorzichtig te werk gaan. Bij het aanbreken van de dag dronk men eerst een glas wijn en at wat knoflook, anders zou men bij het uitgraven hoofdpijn krijgen. Voor men begon trok men eerst een kring rond de plant en dan, met het gezicht naar de opkomende zon, kon de duiveline uitgegraven worden.

Maar had men de wortel eenmaal in zijn bezit en droeg men hem altijd bij zich dan werd men nooit ziek en bereikte men een hoge leeftijd.

Met het sap van de wortel bestreek men soms ook de wapens waarmee men ging jagen. Het vlees van het gedode dier werd

daar veel malser van. Men moest wel het vlees rond de wonde weghalen.

Ook heksen gebruikten het vergif van deze plant voor het bereiden van de heksenalf.

Duiveline, vergif, een heksenkruid en toch de Kerstroos, want de legende vertelt ons hoe in de kerstnacht, toen Christus geboren werd al de planten uit hun winterslaap wakker werden, even bloeiden en daarna weer verdwenen. Alleen de Duiveline niet, zij bleef bloeien te midden van sneeuw en ijs, als een teken dat de verlosser geboren was. Sindsdien bloeit de Kerstroos zoals hij toen genoemd werd, met Kerstmis en kondigt de geboorte van Christus aan.

KERSTROOS

HELLEBORUS NIGER L.

Volksnamen:

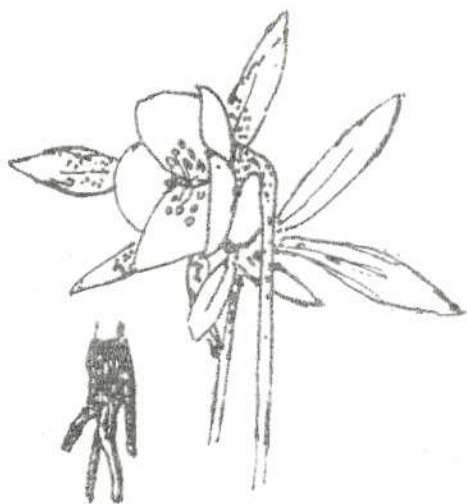
Heilig Kerstkruid,
Grootvuurkruid,
Winterlelie,
Duiveline.

kleur: wit

hoogte: 15 - 30 cm

bloei: december - maart

doel: middel tegen waanzin,
hartstcornissen
gebruikt als niespoeder.

Zeer giftig door glycosiden.

Ton Sas.

APOTHEEK DOCTER CHIRURGIJN EN VROEDVROUW.

Ik kom regelmatig in de apotheek. Dat is geen goed teken zult ge zeggen. Maar ik ben niet de enige, die daar komt. Velen zitten daar gelaten en wachten, zoals jaren geleden voor de biechtstoel, d'r beurt af. Vroegen ze toen deemoedig om de absolutie, nu om de zaligmakende poeier, pil of godendrank.

De mensheid lijdt en ze weet niet waarom

Vlak bij den Dré, da's den apotheker, huizen nog een paar vriendelijke doktoren. Op bepaalde dagen en bezoeken is het doktorale gebied herschappen in een gratis fietsenstalling. Dan hapert er iets aan de accomodatie en ik begeef me daarom ook per pedes apostolorum oftewel te voet derwaarts.

Enige jaren geleden heb ik mijn huisarts een bezoek gebracht. Verheugd veerde hij op en ontving me met: "Wel, wel, daar heb je mijn papieren klant. Welkom in de lappenmand en wat scheelt eraan?"

Na mijn relaas verhelderde zijn van nature reeds open blik. "Zo te horen, geen vuiltje aan de lucht, meneer, maar ik zal U doorsturen naar Tilburg."

Schalks lachend schreef hij in hiëroglifenschrift een duister briefje en of ik dat aan de Tilburgse specialist wilde geven met de vriendelijke groeten van de Goirlese collega. Heel begrijpelijk dat mijn huisarts na een eerste bezoek geen diagnose kon stellen. Ik ken ondanks mijn jaren mezelf niet eens en ben een vat vol tegenstrijdigheden.

Zo kan ik bijvoorbeeld met een licht gemoed het lustoord van een tandarts passeren. Vriendelijk groet ik de sombere dorpsgenoten die moedeloos met een brok in de keel en een ontstoken kies zich derwaarts begeven. Ik verkneukel me in hun angst.

In de wachtkamer zijn de muren behangen met goed bedoelde raadgevingen. Eén plaat ontbreekt ... 'hier meude gerust laache ...'. Ook de afbeelding van de H. Appolonia, patrones tegen de tandpijn laat het afweten. De lijdens zijn nu uitsluitend op de tandarts aangewezen en deze kan zich daar best mee verenigen.

Opgewekt begeef ik me huiswaarts. Mijn vals gebit kleppert vrolijk in tweekwarts maat. Het is een prima gebit ... maar mijn bakkes deugt niet. Mijn ware gebit is reeds de eeuwigheid ingegaan en heeft op diverse plaatsen een rustplaats gevonden en wacht op de dag van het laatste oordeel ...

Heerlijk dat we nu leven in een tijd dat we van de wieg tot het graf gekoesterd worden door de gezondheidszorg. Maar er is een tijd geweest dat dat niet zo was. Er is een tijd geweest dat er in Goirle geen verloskundige, geen apotheek en geen tandarts was.

In Goirle was het niet anders dan in alle andere Brabantse negorijen. Ziek worden was een getob. In die tijd overleefden alleen de sterksten, die spartelend met hangen en wurgen door het leven kwamen.

Het is een somber relaas en ge zult denken dat er in Goirle niet te leven viel; maar zo liggen de kaarten niet. Er was wel degelijk belangstelling voor de gezondheidszorg, maar het was toen wel een eerste primitieve aanzet. Meester Knadelaars bijvoorbeeld mag geen kinderen op school aannemen die niet in het bezit zijn van een pokkenbriefje; dat was al een hele vooruitgang.

In 1828 gaat er van gemeentewege een schrijven uit naar de 'Maatschappij tot Verzachting van het Lot van Behoeftige Kraamvrouwen en haar pas Geboren Kinderen'. Dat zal wel geld gaan kosten en niemand in Goirle wil het werk van deze maatschappij steunen.

In 1838 maken de Goirlenaren zich zorgen over Adriana van den Heuvel. Adriana raakt zwanger ... zij was niet getrouwd en dat was wind op de Goirlese roddelmolen.

De burgemeester krijgt opdracht deze delicate kwestie te onderzoeken. Hij ondervraagt Adriana en haar tante, maar wordt er geen steek wijzer van.

I.L. Malte, de heemeester van Hilvarenbeek, neemt het onderzoek van hem over. Als Adriana van den Heuvel niet zwanger is moet haar naam van alle blaam gezuiverd worden. Dat was toch christelijk.

Het was geen zeldzaamheid dat in deze tijd ongehuwde meisjes uit Goirle moesten bevallen. Goirle zat opgescheept met soldatenvolk dat hier was ingekwartierd ter bewaking

van de landsgrenzen, nog een overblijfsel van de Tiendaagse veldtocht tegen de Belgen. Deze soldaten zochten hier liefde vertier en gezelligheid bij de Goirlese meisjes. Er worden dan nogal wat 'onechte' kinderen geboren, die later bij een huwelijk worden'geecht'.

Maar keren we op ons chapter terug.

De heel- en vroedmeester I.L. Malte constateert dat Adriana van den Heuvel enige weken geleden moet zijn bevallen van een kind. Zij en haar tante hebben de goegemeente, de burgemeester inclus, met ten hemel geheven ogen listig om de tuin geleid. De verlossing zal wel niet verricht zijn door de 'baker', de plaatselijke verloskundige die in zulke gevallen de plicht had, alvorens de verlossing te verrichten te informeren naar de naam van de vader en deze naam aan de overheid bekend te maken.

Wie was vroeger de stut en steun van de kraamvrouw?

Dat was de baker oftewel de vroedvrouw. Afgezien van het westen des lands was dit beroep hier vrij en meestal waren het oude vrouwen die zich hierop toelegden. Ondanks dat de baker op een primitieve manier de hygiëne rondom de boreling in acht nam, genoot zij de achting der bewoners van het dorp en dat zij meestal niet afkerig was van een hartversterkertje, zag men graag door de vingers.

Peter Theodorus Gheijssen, knecht van de heer van Loon, heel- en vroedmeester te Tilburg, heeft een zakelijke inslag en het vermoeden dat er in Goirle als vroedmeester de kost wel valt te verdienen. Hij vestigt zich in 1840 als verloskundige te Goirle. Een bepaalde groep van de bevolking neemt dat niet. Over het 'waarom' tast ik in het duister. Gheijssen moet opstappen. Bij nader onderzoek blijkt dat hij tot volle tevredenheid der vrouwen heeft gewerkt en er maar één verlossing niet goed is afgelopen. Gheijssen beweert dat hij werkt onder toezicht van de Heer van Loon, zijn patroon in Tilburg. Het mag echter niet baten. Het wordt hem verboden in Goirle nog één verlossing te verrichten.

Het gemeentebestuur van Goirle doet in de loop der jaren wel moeite om een vroedvrouw tegen betaling aan te trekken. Dit lukt niet want als het erop aan kwam dan was er geen geld.

Chirurgijn

Op het einde van de 19e eeuw horen we voor 't eerst van geneesheren, die in Goirle woonachtig zijn. In de 16e, 17e en 18e eeuw wordt er te Goirle wel eens een pestmeester benoemd die, als de pestelentie bedwongen is, weer zijn congé krijgt.

Lezen we in Goirlese acten over de medicine docter, chirurgijnen, heelen vroedmeesters, dan zijn zij afkomstig van Tilburg, Hilvarenbeek of Baarla-Nassau, die naar Goirle worden ontboden om hier hun diensten te verlenen.

Per rijtuig of als ruiter te paard kwamen zij aandraven.

Zij behandelen de zieken en schrijven de medicijnen voor, die kunnen worden afgehaald of tegen betaling door hun knecht aan huis kunnen worden bezorgd.

De verpleging van ZINNELOZEN ofwel van mensen, die ze alle zeven niet op een rijtje hadden staan.

De barbaarse tijden, toen men de zwakken van geest in 'doluizen' opsloot en zij voor kijklustigen een attractie vormden om eens heerlijk te genieten van hun malle fratsen en grimassen, behoorden in het begin van de 19e eeuw haast tot het verleden. Wat we lezen over de behandeling van Goirlese zwakzinnigen komt nog christelijk over.

In 1823 is Johanna Verhof 'zinneloos' en wel gevaarlijk zinneloos. Haar man, Peter de Kroon en twee geburen wijzen de burgemeester op het gevaar dat zij voor zichzelf en de buurtschap is.

De heer Stads, medicine docter te Tilburg bevestigt haar krankzinnigheid. Peter de Kroon wordt gematigd om zijn vrouw vast te binden, maar het moet wel op een menselijke manier gebeuren. Er worden stappen ondernomen om de vrouw voor een half jaar ter verpleging in Gheel onder te brengen.

Gheel stond bekend om zijn verpleging van geesteszieken in gezinsverband en bereikte goede resultaten.

Ik heb me laten vertellen dat doctoren uit Amerika hierheen komen om de methode die in Gheel wordt toegepast, te bestuderen.

Omdat de Kroon armlastig is zullen de kosten van de verpleging van zijn vrouw door de gemeente worden betaald, die jaarlijks in de begroting een bedrag opneemt dat aan de verpleging van armlastige zieken wordt besteed.

In de buurt waar Johanna Verhof woont is men begaan met het lot van Johanna. Het geld voor het vervoer per kar wordt door een collecte in de buurt bijeengebracht, een bewijs van een sterk saamhorigheidsgevoel in die dagen.

Johanna wordt in Gheel besteld, d.i. ondergebracht bij de kinderen Wuijts in de Nieuwstraat.

In 1829 wordt geconstateerd dat Cornelis Hendrikus van Ravels, zinneloos is en voor de samenleving in Goirle, ongeschikt. Men oordeelt het goed voor hem als hij voor een jaar in een zinnelooshuis of ingericht etablissement, binnen dit rijk wordt ondergebracht.

De vader van Cornelis van Ravels verklaart echter, dat zijn zoon slechts de 'dolle koorts' heeft en alleen met 't botten van 't loof en het vallen van het blad ze alle zeven niet op een rijtje heeft staan. Het zou wel overgaan als hij voor een tijdje naar Gheel werd gebracht. En aldus geschiedde.

Dit geval werd niet door de armenkas betaald omdat de vader van de patiënt verklaart zelf in staat te zijn om de kosten te dragen.

Op 11 juni 1829 wordt Cornelis Hendrikus van Ravels naar Gheel gebracht en daar besteld bij Adriaan Lijs, landbouwer aldaar. Later komt Cornelis van Ravels weer genezen in de Goirlese samenleving terug.

In 1832 gaat het gerucht in Goirle dat Petronella Hesselmans besmet is met de 'Syphilitische ziekte'.

Je verwacht niet dat je bij de bestudering van die goeie oude tijd zoiets tegenkomt. Maar wat wil je met al dat soldatenvolk over de vloer.

De Goirlese gemeenschap verzoekt het dorpsbestuur om Petronella uit het dorp te verwijderen ... en dat is een maatregel die er waarachtig niet om liegt.

In 1866 worden er te Goirle enige gevallen van cholera geconstateerd. Ter beteugeling en wering der ziekte wordt een lokaal

ingericht, waarin choleralijders worden opgenomen. Enige personen worden aangesteld, die zich met het vervoer der zieken zullen belasten en anderen voor de ont-smetting van de ontlasting.

In 1879 besluit de gemeente tot het bouwen van het liefdegesticht dat de Zusters van het Kostbaar Bloed zullen bevolken. Waarschijnlijk hebben de slechte ervaringen opgedaan bij de cholera-epidemie ertoe geleid, dat de gemeente bij de zusters gedaan weet te krijgen dat zij de verplichting op zich nemen steeds een ruimte beschikbaar te hebben, waarin minstens vijf personen, die aan een besmettelijke ziekte lijden kunnen worden verpleegd. Of hier in de loop der jaren ooit gebruik van is gemaakt, zou ik U niet kunnen zeggen.

Dokter

Hoe een ziekte werd bestreden en lichamelijk ongemak werd behandeld, dat zien wij nog wel eens afgebeeld op oude tekeningen, gravures en schilderijen. Het komt nu vermakelijk op ons over maar de patiënten werden niet met een fluwelen handschoentje aangepakt.

Onze voorvaders waren donders goed op de hoogte van de geneeskrachtige werking der kruiden en zij gebruikten ze voor de samenstelling van hun zalfjes, drankjes, poeiers en pillen. Bij lichte aandoeningen zoals verkoudheid, ontsteking van de slijmvliezen in neus- en keelholte, bij spijsverteringsstoornissen, diarrhee, verbranding en lichte verzweringen, bewees de geneeskrachtige plant zijn waardevolle diensten.

Niet iedereen was in het bezit van een kruidentuin. Een enkele keer wordt in een Goirlese verkoopacte de kruidentuin genoemd.

Ik herinner me dat een dertig jaar geleden één van mijn kinderen zijn vakantie ging doorbrengen op de boerderij van mijn zwager. Hij genoot intens van het boerenleven totdat zich op zijn achterwerk een zweer vertoonde dat het niet

mooi was. Op de tractor zitten was er niet meer bij. Tante Nel wist daar wel raad op en toverde een smeerseltje voor mekaar waarvan de ingrediënten mij onbekend zijn. Zij smeerde de ontstoken plaats ermee in en na enkele dagen was de zweerderij afgelopen ... Wel raar, maar waar.

De dikwijls onaangename smaak van het aftreksel der kruiden werd weggewerkt met verschillende siropen of door ze in suiker te koken. Er waren natuurlijk kwalen waarvoor geen kruid gewassen was ... noodgedwongen kwam er dan de dokter aan te pas, die ook weer eens kruiden probeerde.

Op 16 oktober 1875 overlijdt Cornelia van der Flaas, van beroep vroedvrouw. Aanvankelijk oefent zij dit beroep uit te Hilvarenbeek en later eveneens te Goirle.

In de negentiger jaren is de gemeente van plan weer een vroedvrouw aan te stellen. Haar salaris zal f 250,- tot f 300,- gaan bedragen. Daar komt niks van uit en ik meen wegens geldgebrek.

In 1881 verlaat de geneesheer Jacobus Huysmans Goirle en gaat zich vestigen te Veere in Zeeland. Jacobus Huysmans heeft zich vóór 1881 te Goirle gevestigd. Misschien dat andere heemleden-archiefbezoekers hier meer over kunnen vertellen.

In 1881 vestigt J.D. van de Heuvel zich als geneesheer te Goirle. Daarvoor was hij geneesheer te Baarle-Nassau. J.D. van de Heuvel overlijdt in 1890 te Goirle en een opvolger wordt niet zo vlug gevonden.

Tijdelijk komt dokter Govaerts uit Baarle-Hertog de dienst in Goirle waarnemen. De dokterswoning in de Kerkstraat wordt gedeeltelijk verhuurd aan de firma G. van Besouw, die de ruimte gebruikt als opslagplaats voor suikerzakken. In 1892 is er nog steeds geen nieuwe geneesheer.

Op de advertentie dat er te Goirle een doktersplaats vacant is tegen een honorarium van f 1000,- per jaar, komt niemand opdagen. Na herhaalde plaatsing van de advertentie waarin een salaris van f1500,- per jaar wordt gegarandeerd plus vrij wonen, komt in 1894 de heer J.H. Costerman Boodt uit Zijpe, Noord-Holland, als gemeentearts naar Goirle.

Nu breekt het tijdperk aan van de legendarische Costerman Boodt.

Cees Robben.

Bronvermelding:
Gemeente-archief Goirle
Gemeente-archief Tilburg.

GORP, RIJK AAN HISTORIE.

Gorp is historische grond.

Het was de pleisterplaats van de handelsweg Antwerpen-Turnhout-Holland en Luik-Holland en bestond vermoedelijk al als Keltische nederzetting.

In de boerderij 'het Leenhof' met het merkwaardige koepeltje werd in 1518 Joannus Goropius Becanus geboren, die beroemd was als lijfarts van de koning van Spanje en verder als geschiedschrijver en wijsgeer.

Er moet op Gorp de galg van de heerlijkheid Hilvarenbeek gestaan hebben, die berucht werd toen er eens een onschuldige werd gehangen.

De oude boswachter, Paulissen, wist de plek, maar heeft hem nooit willen aanwijzen. De oude Paulissen was één met Gorp. Hij had nog de vroegere heer gediend, de oude baron Zerezo de Tejada, Spaans gezant bij het Belgische Hof, die in 1870 het kasteel liet bouwen van stenen op het goed gebakken. De leemkuilen aan de Beekse weg werden nog lang de 'Steenoven' genoemd.

De jonge Zerezo Gustave, erfde onder meer het landgoed Gorp. Hij was een verwende zwakke jongen, die in zeven jaar tijds zijn fortuin verspilde en op 27-jarige leeftijd stierf in het vreemdelingenlegioen. Hij was aan de drank en af en toe had hij het delirium. Er heeft nog wel eens een van de andere zoons in het huis gewoond.

Het kasteel.

In de zaal zijn uitbundige feesten gevierd en stromen wijn gedronken. De zaal was behangen met rood doek, waarin de emblemen van het familiewapen geweven waren; helm en draak. Een flessenrek, dat de hele zijmuur van de binnenplaats besloeg, 'n drietal naambordjes in de stal en een Louis XVI tafeltje is alles wat er achter bleef van de baron. Maar veel verhalen van zijn gulheid en goede hart deden de ronde en men had medelijden met zijn verwoeste gezondheid en vroege dood.

In 1894 heeft W.J. Hubert van Beusekom, hij was toen 39

W.J. Hubert van Beusekom.
Geboren te Hilvarenbeek, 2-2-1855.
Overleden te 's-Gravenhagen,
16-2-1939.

jaar, Gorp gekocht. Een gedeelte kocht hij samen met Notaris Huysmans. Alles bij elkaar was het om en nabij de 1000 ha.

Het kasteel met het jagershuis, de waranda, het park met het hoge bos en het leenhof behoorden alleen de heer Hubert van Beusekom.

De rest was gemeenschappelijk bezit.

De boerderijen heetten: 'de Hartsten' die is tijdens de tweede wereldoorlog door een NSB-er aangestoken en in vlammen opgegaan, dan de 'Grote Hoef', de 17e eeuwse boerderij, de 'Nieuwe Hoef' en de 'Kleine Houthoef', die door blikseminslag verbrand is en de boerenherberg 'Het Paradijs', waar

de boswachter Paulissen woonde en die ook door blikseminslag afgebrand is in mei 1911.

Later kocht de heer Hubert van Beusekom de heer Huysmans uit en was 'alleen baas'.

'Het Paradijs' was een boerenherberg met een uithangbord, waarop Adam en Eva met een enorme slang stonden afgebeeld. Dit uithangbord dat wel geblakerd maar gespaard uit de brand kwam is nu in het bezit van Stan van Dijk, woonachtig in het huisje 'Kijk Uit', dat staat aan het begin van de beuken-dreef op Gorp aan de Ley. Dit huis liet Toon Hubert van Beusekom bouwen in 1939 voor zijn boswachter Gerrit van Driel.

'Het kasteel' is misschien wel een wijdse naam voor het huis, toch heeft het twee echte torentjes waarop windwijzers van

'de Bracken' prijkten en die later op de 'pannenhoef' stonden. De Bracken was het buitenverblijf van een van Beusekom, enkele geslachten vroeger, te Vught.

Het Kasteel heeft dikke muren, een binnenplaats waarop de stal, koetshuis en remise uitkomen. Op de binnenplaats groeide huislook, langs de muren slingerden zich druivenranken. De vensters van de ramen waren in blauw en geel, de Zerezo-kleuren, geverfd.

Dit huis is lange tijd bewoond geweest door de familie W.J. Hubert van Beusekom.

De man, die Gorp kocht, was dus W.J. Hubert van Beusekom. Zijn moeder was Jonkvrouw Joanna, Jacoba, Sara Bouvier en zijn vader de Hoogedelgestrenghe heer Antoni, Petrus van Beusekom. Door het huwelijk met een vrouw uit de adelstand werd van toen af de naam Hubert toegevoegd aan de naam van Beusekom.

W.J. Hubert van Beusekom was adviseur honorair van het departement van financiën.

Hij trouwde met Jonkvrouwe C.H. Seraris. Zij kregen vijf kinderen, drie dochters en twee zonen. De oudste zoon Toon is het, die later Gorp ging beheren.

Toen Toon Hubert van Beusekom trouwde met Mejuffrouw Molly van de Bos, werd voor hen het huis met de naam 'Het Paradijs' gebouwd. Dit moet in het jaar 1925 zijn geweest.

Zij kregen twee kinderen, een zoon en een dochter.

Zoon Toon verhuisde later naar Afrika en dochter Willes kwam altijd graag naar Gorp, ook toen later al zo veel van hun bezittingen verkocht waren.

Het laatste wat werd verkocht is een stuk bos van 40 ha met 'De Nieuwe Hoef' en het huisje 'Kijk Uit'. Dit behoort nu aan het Brabants Landschap. Het is Goirles grondgebied.

De heer Hubert van Beusekom heeft het bos Gorp de Leye nooit aan de heer van Puyenbroek willen verkopen en het zal ten eeuwige dagen niet aan ene van Puyenbroek verkocht mogen worden, zo staat het beschreven.

Waarom dan niet?

Om de doodeenvoudige reden dat de heer van Puyenbroek of een van zijn boswachters het in zijn hoofd haalde een lievelingshond van de heer Hubert van Beusekom dood te schieten. Vandaar!

De rest van de bezittingen van de van Beusekoms is wel allemaal verkocht aan van Puyenbroek, maar dat was vóór deze noodlottige daad.

Dit unieke stukje grond vind ik en velen met mij, het allermooiste van heel Gorp en Rovert. Het moet Toon van Beusekom aan het hart hebben gegaan, toen hij dit noodgedwongen moest verkopen. Een bosgebied zo ongerept, onaangetast, waar de Leye zich zo wonderlijk door slingert. Zijn oevers begroeid met varens, waar de zeer zeldzame salomonszegel nog te vinden is. Waar in het vroege voorjaar de lelietjes van dalen hun welriekende geur verspreiden samen met de kamperfoelie en zoveel andere gewassen.

Ga dit bijzonder mooie gebied bekijken. Het is de moeite waard!

Willes Hubert van Beusekom heeft vier kinderen, drie dochters en een zoon.

Een dochter van haar, Ann, bewoont nu met man en twee kinderen het huis 'de Leye'. Dit is het houten huis met nog 1 ha grond erbij dat Toon Hubert van Beusekom liet zetten. Dit alles liet hij omheinen.

In dit huis sleet hij zijn laatste dagen.

Zijn kleindochter, Ann, vindt het een voorrecht te mogen wonen in een gebied van zo'n uitzonderlijke schoonheid.

Ik citeer Goropius Becanis: 'Hier moet het Aards Paradijs geweest zijn'.

Hierbij een tekening van het kasteel met de woorden
DOMUN - REVER - TOR, wat vrij vertaald betekent:
IK ZAL NAAR HUIS TERUGKEREN.

Naar deze tekening werd de stempel gemaakt, waarmee de brieven die van Gorp verzonden werden, gestempeld werden.

Will Coppens.

kring- actualiteiten

Op woensdagavond 4 augustus 1983 begon in Deurne het 35e Heemwerkkamp, onder het motto 'Gezegend het land waar 't kind zijn moer verbrandt'. Dit klinkt weliswaar erg cru, maar als je weet dat je in Deurne en de Peel bent beland en 'moer' vertaalt door 'turf', dan valt 't alles weer mee.

Op onze kring rustte de taak om daar in Deurne het vaandel van het 'Brabants Heem', dat een jaar lang in ons bezit was en al die tijd ons museum opsierde, over te dragen.

Als herinnering aan het 34e Heemwerkkamp dat hier in Goirle werd gehouden onder het motto 'Brabander is een zijnswijze', verrijkte 'De Vyer Heertganghen' volgens traditie het vaandel met een schild, vervaardigd door ons CAAlid, de edelsmid Paul Hoogendoorn.

De tekst van het schild luidt:

34e Heemwerkkamp
'De Vyer Heertganghen'
'Brabander is een zijnswijze'
Goirle 4-7 aug. 1982.

Bij elk nieuw Heemwerkkamp is het de gewoonte om het voorgaande kamp nog eens te beleven door het vertonen van desbetreffende dia's.

Wij hadden hierbij een primeur, want onze cameraman, Cees Santegoets, had een diaklankbeeld samengesteld, waarvoor Jan Hoogendoorn de tekst had samengeschréven. De stemmen bij dit klankbeeld waren van Leny Knops en de schrijver van de tekst.

'De Vyer Heertganghen' oogstte hiermee veel succes en vooral de achtergrondmuziek werd erg gewaardeerd.

Cees, mogelijk ligt de kelder vol met bedankjes, desondanks, hartelijk bedankt voor het vele werk aan dit klankbeeld besteed.

Ook aan Paul Hoogendoorn zijn we veel dank verschuldigd, want voor het schild moesten we maar eens een liedje komen zingen, zei hij.

Laat maar eens weten naar welk liedje je voorkeur uitgaat.

EXCURSIE NAAR MECHELEN.

Op zaterdag 3 september 1983 vertrok vanaf het Oranjeplein een bus met 50 deelnemers aan de heemexcursie 1983.

De reis ging naar Mechelen, een stad die in de Bourgondische tijd wegens haar centrale ligging tot residentie en hoofdstad van de toenmalige Nederlanden werd verheven en waar Margaretha van Oostenrijk een schitterend renaissancehof voerde alwaar de jonge Karel V werd opgevoed.

Onder Margaretha groeide Mechelen uit tot het Florence van het noorden en tot centrum van het humanisme. Al met al reden genoeg voor heemensen om die stad eens te gaan bezoeken.

De bus bracht ons naar café-restaurant 'Volksbelang' voor de koffie en vandaar bracht ons een stadsgids, die weldra zich ontpopte als zeer bekwaam voor zijn taak, naar de St. Romboutskathedraal, een juweel van Brabantse hoog-gothiek in vier bouwperiodes opgebouwd in een tijdsbestek vanaf de 13e tot de 16e eeuw.

De eerste steenlegging van de stoere onvoltooide toren geschiedde op 22 mei 1452. Hij was gepland op 167 meter, doch de bouw werd wegens ongunstige economische omstandigheden in 1520 definitief stop gezet, zodat hij uiteindelijk maar een hoogte van 97 meter bereikte.

Door beeldenstorm en oorlogsplunderingen ging veel van het originele interieur verloren. Dat is danook de reden dat in de gotische kerk de barok zo rijk vertegenwoordigd is. Vele waardevolle schilderijen, waaronder 'Christus aan 't kruis' van Antoon van Dijck en beeldhouwwerken zoals 'Christus op de koude steen' alsook een monumentale preekstoel, maken deel uit van het interieur van de Sint Rombouts metropolitaanse kerk.

Uitgerekend op onze excursiedag moest het na een lange droge zomer regenen en zo verviel de wandeling naar de Schoenmarkt en de IJzerenleen en moesten we uitwijken

naar de nabij gelegen 15e eeuwse Sint Janskerk, eveneens rijk gezegend met kunstschaten waaronder een Rubens, voorstellend 'Aanbidding van de drie koningen' viel te bewonderen.

Om 13.00 uur terug in 'Volksbelang' vielen we aan op een broodmaaltijd, waarvan de serveersters het tempo blijkbaar niet konden bijhouden.

Om 13.50 uur stond de bus weer voor en bracht de gids ons naar het 16e eeuwse 'Hof van Busleyden', waarin het stadsmuseum gevestigd is en ook hier kwamen we aan explicatie niets te kort.

Intussen was het 16.00 uur geworden en bracht de bus het gezelschap naar de Grote Markt voor een uurtje vrij verpozen in de stad om dan precies om 17.00 uur aan de thuisreis te beginnen.

Royaal op tijd in Goirle gearriveerd, namen nog 23 liefhebbers deel aan het diner in café-restaurant 'De Linde' en zoals van ouds 'Wat de Linde maakt, dat smaakt'.

Onze reiscommissie was er voor de zoveelste maal wederom in geslaagd een goed georganiseerde excursie op touw te zetten en het moet hen zeker voldoening schenken op een volle bus tevreden deelnemers te mogen terugzien.

Een deelnemer.

MOGEN WIJ ONS EVEN VOORSTELLEN

ONZE NAAM IS:

efficiënt
mabra

assurantiën bv

WAT KUNNEN WIJ VOOR U DOEN ?

WIJ BRENGEN DESGEWENST:

- * ORDE OP ZAKEN VAN UW VERZEKERINGSPAKKET en
- * VERSTREKKEN VRIJBLIJVENDE ADVIEZEN m.b.t.

- * ALLE VERZEKERINGEN
- * BELASTINGZAKEN
- * FISCAAL JURIDISCHE ZAKEN
- * 1e EN 2e HYPOTHEKEN
- * FINANCIERINGEN
- * PERSOONLIJKE LENINGEN
- * CONTINU CREDIETEN

ONZE ERVARING OP HET ASSURANTIEGEBIED STAAT GARANT
VOOR DE JUISTE ADVIEZEN EN BEGELEIDING.

UIT DE GROTE GROEP VAN VERZEKERAARS HEBBEN WIJ ALS ONAFHANKELIJK
ASSURANTIE-ADVISEUR EEN BEWUSTE KEUZE GEMAAKT VOOR HET ONDERBRENGEN
VAN ALLE SOORTEN VERZEKERINGEN.

De Dieze 73
5052 TN Goirle
Telefoon 013-342183
341791

lid

NBvA

garantie
voor
zekerheid